

1914. EL PRIMER ANY DE LA GRAN CRISI GUIXOLENCA

"El fantasma de la fam, com negra torbonada, havia aparegut amenaçador en l'horitzó, ofegant sobtadament la joia d'un poble en plena festa major" (*El Programa*, 15.08.1914).

Una frase del setmanari ganxo que resumeix la misèria que cobria la població guixolencs fa cent anys.

Se n'ha parlat molt de tri-centenari, i molt poc o gens de la greu situació econòmica i social de la població de Sant Feliu de 1914. Va ser l'any de la creació de la Mancomunitat –òrgan representatiu del nacionalisme català, amb l'objectiu lloable de fer de Catalunya un país europeu–. Josep Irla va esdevenir un bon col·laborador del president Prat de la Riba.

L'inici de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) va tenir unes conseqüències socials i econòmiques especialment funestes per a la població guixolencs, i va ser la causa de tots els mals per a Europa: feixisme, monopoli del capitalisme, armament, comunisme...

Llevat de la comarca del Baix Empordà, a Catalunya la guerra va fer revifar l'economia –increment de la producció per la demanda dels països en guerra–, i alhora va activar la vida política, dins els paràmetres constitucionals de la Restauració en crisi. D'altra banda, la manca de previsió i d'inversió en la indústria va suposar l'augment de la conflictivitat social: vagues importants i violents enfrontaments socials.

La crisi de la indústria tapera a Sant Feliu

Amb la guerra, el tancament del mercat exterior –sobretot l'alemany, base de la nostra indústria– comportà la pèrdua d'una moneda forta i estable i, doncs, de la possibilitat de reinvertir en la seva mecanització. A més a més, es va haver de buscar mercats alternatius i fer una indústria més competitiva.

El període més agut d'aquesta profunda depressió anà de 1914 a 1919. Un cop acabada la guerra pel novembre de 1918 –acabament que els guixolencs celebraren l'estiu de 1919–, no es traduí en una solució del conflicte econòmic.

A Sant Feliu, aquest mal moment del sector industrial es veié acompanyat de la crisi financera: el buidament de les dues caixes d'estalvis (la Municipal i la de l'Ateneu) i la suspensió de pagaments dels principals bancs. La fallida arrossegà alguns fabricants que hagueren de tancar el negoci. Mentrestant, els treballadors es menjaren els pocs estalvis que havien retirat de les caixes.

El 1915, a Sant Feliu, ja hi havia oficialment 773 obrers sense ocupació. El que vol dir que, de fet, el nombre de treballadors sense feina podia ser més gran. Amb l'atur –no hi havia cobriment social– vingué la inflació i el deteriorament general del nivell de vida de la classe obrera.

Podem dir que mentre uns pocs s'enriquien amb l'especulació d'aliments, a la majoria de la població li era molt difícil d'adquirir-los en dis-

Col·locació de la làpida a la façana de l'Ajuntament en record de la victòria dels aliats. Juliol de 1919 (Col. Agustí Roldós).

parar-se'n els preus exageradament. La farina va ser intervinguda.

D'altra banda, els salaris dels obrers de la indústria surera no pujaven en la mateixa proporció –ni molt menys– que ho feien els preus. És a dir que juntament amb l'atur i la inflació, el poder adquisitiu dels jornals dels treballadors –dels que tenien la sort de treballar– disminuïa considerablement.

Emigració i menjador social

L'emigració de famílies senceres a les grans ciutats i a l'estranger, i la fam, varen ser també altres conseqüències de la crisi. Als obrers sense feina que es quedaren a la ciutat, primer se'ls va socórrer mitjançant ajudes canalitzades per una Comissió d'Auxilis. Després –no sense un procés conflictiu entre els sindicats i les autoritats locals federals– es creà un menjador per a pobres. El 1915 es creà una "Cuina Econòmica", a càrrec municipal i per subscripció de persones i entitats que hi aportaven diners o queviures, que va atendre la demanda de 125.554 racions de menjar el 1916, i de 43.063 el 1918. L'Ajuntament, aquell any, hi destinà en el seu pressupost una partida de 40.000 pessetes.

Com sempre en general, cal subratllar el rol fonamental desenvolupat per la dona a l'hora de sostenir la família, la societat. Les dones treballaven en pitjors condicions laborals que els homes, i cobraven per la mateixa feina la meitat de sou. La dona obrera, a més, havia de fer la feina de casa i tenir cura dels fills, administrar escrupolosament l'estalvi i compartir la lluita o l'atur de l'home.

Les cooperatives de consum obreres, les societats d'ajuda mútua i les Caixes d'Estalvis, societats –totes elles– d'iniciativa local que ajudaren els treballadors a sobreviure. Quan l'Estat no preveia en els pressupostos generals la seguretat social de tots els ciutadans, el mutualisme dels treballadors havia de cobrir-los en cas de malaltia, i preveure llur jubilació i vellesa. Per sort, l'1 de març de 1914 s'havien fusionat nou germans d'hommes per a constituir una sola mutualitat més potent, "La Previsió Guixolense"; així s'aconsegüí de resistir durant la llarga crisi.

Un crim, paradigma de la crisi social i de la violència

El 13 de juliol de 1919 es col·locava a la façana del consistori una làpida per recordar la victòria dels aliats en la Gran Guerra i es va cantar la Marsellesa.

Pocs dies després es produïa el funest assassinat d'una noia i d'un noi a la botiga de la Gran Moda, al carrer Maragall. El noi, Ramon Vidal i Vidal, sense feina, havia provat fortuna a Cuba. I, en tornar amb les mans buides i molta vergonya, es va trobar que la seva promesa Pilar Clarà Rodas festejava amb un altre noi. Al crim passional, s'hi sumà la mort del violent Ramon produïda pel sometent Narcís Girbau en disparar contra el jove, al mateix lloc dels fets.

Un crim, paradigma de la misèria moral i de la violència de gènere conseqüència de la gran crisi que començà l'estiu de 1914.

ÀNGEL JIMÉNEZ

El sometent, i bandera a la sortida de l'església. 1926 (Col. Agustí Roldós).

PINTURA i DECORACIÓ

STIL DECOR S.L.

US DESITJA

FELICES FESTES i BON ANY NOU

Cervantes, 26 - Sant Feliu de Guíxols - T. 626 726 239

info@stildecor.es

